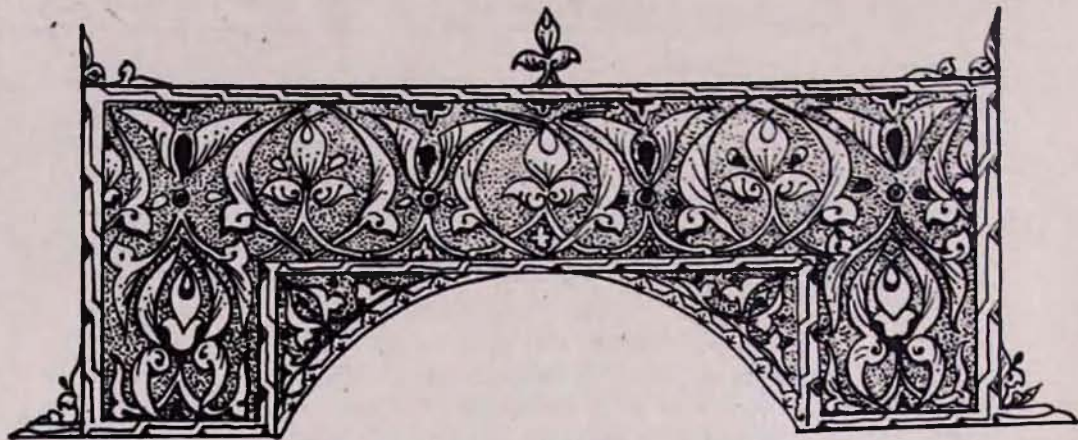

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ԻՐ ԸՆՏՐՈՂՆԵՐԻ ՀԵՏ ԷԶՄԻԱԾՆԻ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՊԱԼԱՏՈՒՄ

Սույն թվականի մարտի 21-ին Էջմիածնի մշակույթի պալատում տեղի ունեցավ Նորին Սուրբ Օծություն Ս. Տ. Վազգեն Ա Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի հանդիպումը Էջմիածնի, Արուսյանի, Հոկտեմբերյանի, Աշտարակի, Ապարանի, Բաղրամյանի և Նաիրիի շրջանների ընտրողների հետ, որոնք Վեհափառ Հայրապետին առաջադրել են որպես ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի երեսփոխան:

Վեհափառ Հայրապետի կյանքի և գործունեության մասին ելույթներով հանդես եկան ՀԽՍՀ Միևիստրների խորհրդին առընթեր Հայ Եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահ պրն. Ս. Վարդանյանը, Մայր Աթոռի դիվանապետ Ս. Ներսես արքեպս. Պողապալյանը և ուրիշներ:

Հանդիպման վերջում հետևյալ բովանդակալից խոսքով հանդես եկավ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը.

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԽՈՍՔԸ

1. Սիրելի քաղաքացիներ, ես գալիս եմ Սուրբ Էջմիածնից և բերում եմ ձեզ իմ հայրական ողջույնն ու օրհնությունը, իմ սրտից բխած բարի մաղթանքներով ուղղյալ ձեզ բոլորիդ:

Ես միշտ խոսել եմ Սուրբ Էջմիածնի Մայր տաճարի բեմից, և ձեզանից շատերը եկել են այնտեղ ինձ լսելու: Այսօր ես եմ եկել ձեզ մոտ, ձեր ժողովրդական տան մեջ:

Սա մի նոր առիթ է ինձ համար իմ խոսքը բերելու ոչ միայն եկեղեցու բեմից, այլ նաև այստեղ մշակութային այս պալատում, ձեր տան հարկի տակ: Վստահեցնում եմ ձեզ, որ նաև այստեղ ձեր մեջ, ես ինքս զգում եմ ինչպես իմ տան մեջ, իմ հարազատների մեջ:

2. Ստեղծված այս առիթը, մեր երկրում մի մոր իրադարձություն է, մի մոր անկյունադարձ, Եկեղեցու և հասարակության միջև հարաբերությունների, Եկեղեցու՝ պետական կառույցի հետ հարաբերությունների զարգացման ճանապարհի վրա:

Եկեղեցին անցյալում ծանր օրեր ապրելուց հետո անձի պաշտամունքի շրջանում, վերջին տասնամյակներին թեև գրեթե բնականոն հարաբերություններ էին ստեղծվել Եկեղեցու և պետական կառույցի միջև, սակայն ինչ-որ մի պատճեն դեռևս մնացել էր: Այդ պատճենը այսօր վերացվել է մեր երկրում ծավալվող վերակառուցման, արմատական բարեփոխումների և ժողովրդական ըմբռնումների հառաջդիմությամբ:

Այսպիսով՝ Խորհրդային Միության մեջ բոլոր քրիստոնյա և կրոնական այլ դավանանքների պատկանող կազմակերպությունների ներկայացուցիչների ընտրվելու հնարավորությունը իբրև երեսփոխան (դեպուտատ) մեր բազմազգ երկրի երեսփոխանական բարձր ժողովում (դեպուտատների միութենական խորհուրդ), մի մոր և հատկանշական երևույթ է, որով մաս կրոնական կազմակերպությունները իրենց մասնակցությունն են բերելու երկրի ընկերային կյանքին:

3. Որով, մաս Հայաստանյայց մեր Եկեղեցին, իրավապես իր խոսքը ասելու օրինական հնարավորությունը պիտի ունենա ոչ միայն կրոնական ու եկեղեցական, այլ մաս ընկերային, բարոյական, դաստիարակչական, մշակութային և ազգամիջյան հարաբերությունների հետ կապված հարցերում:

Ես սրտանց ողջունում եմ այս մոր իրավիճակը և հայտնում իմ խորին գնահատանքը Խորհրդային Միության վերին ղեկավարության՝ վերակառուցման հետևանքով Եկեղեցու նկատմամբ ցուցաբերած ոգու համար: Ծատ բան է բարեփոխվում մեզ մոտ օրեցօր մեր աչքի առաջ և դեռևս շատ բան էլ պիտի վերափոխվի, բարեկարգվի:

Այս վերափոխումների շարքում մոր իրադարձություն է Խորհրդային Միության երեսփոխանական մեծ ժողովում տեղ տալ մաս հոգևոր պետերին՝ քրիստոնյա, մահմեդական և այլ կրոնական հարանվանություններին, ինչպես նաև կարգ կա մաս որոշ այլ երկրներում, ինչպես օրինակ Անգլիայում, որտեղ Անգլիկան Եկեղեցու պետը անդամ է Բրիտանական պառլամենտի Լորդերի պալատի:

Ավելացնեմ մաս այն կարևոր մորությունը, որ մեր պետությունը որոշել է մոր օրենք հրապարակել խղճի ազատության ու կրոնական գործունեության վերաբերյալ, որի մախագիծը ուղարկվել է մաս մեզ, որպեսզի ծանոթանանք և ի հարկին մեր առաջարկությունները ներկայացնենք:

Այս օրենքը պետք է հանդիսանա բացառիկ նշանակություն ունեցող պետական փաստաթուղթ: Խորհրդային Միության մեջ առաջին անգամ լինելով օրենքի ուժով Եկեղեցին հռչակվում է իրավական անձ, որով լայն հնարավորություններ են տրվում եկեղեցական կյանքի ազատ կազմակերպման:

4. Եկեղեցական-ազգային ու ընկերային կյանքի մոր ու ավելի արդար իրագործումների ճանապարհին, մեր Եկեղեցին իր հույսը դրել է վերակառուցման և ժողովրդավարական քաղաքականության հաղթանակի վրա: Ես հույս ունեմ, որ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինը մեր հայրենի հանրապետության ղեկավարության հետ համերաշխ գործակցությամբ, պիտի կարողանա քայլ առ քայլ հառաջդիմել ու հասնել մոր իրագործումների, ի

մասնավորի եկեղեցաշեն ու ազգանվեր իղձերի կենսագործման ի խնդիր:

Ինք շնորհիվ վերին պետական կարգադրությանց, այդէն իսկ վերարացվել են չորս վանքեր ու վեց եկեղեցիներ Հայաստանում, Ռուսաստանում եւ Արցախում: Ուրախ սրտով հայտնում եմ ձեզ, որ Արցախում արդեն իսկ գործելու են երկու վանքեր՝ Ամարասի (5-րդ դար), Փանձասարի (13-րդ դար) և Մարտակերտի ու Հադրութի եկեղեցիները: Մեր առաջ են դրված այժմ նրանց վերանորոգության ու բարեկարգման հրատապ հարցերը: Նաև այլ հայկական եկեղեցիներ վերաբացելու անհրաժեշտությունը կա, հավատացյալ ժողովրդի դիմումներով, թե՛ մեր սայր հայրենիքում ե թե՛ այլ հանրապետություններում, որտեղ ապրում են հոծ թվով զավակներ՝ մեր հավատացյալ ժողովրդի: Ես հետամուտ պիտի լինեմ, որպեսզի ադ օրինական առաջադրանքները իրականացվեն աստիճանաբար:

5. Մեր առաջ է դրվում նաև երկրաշարժից ավերված քաղաքների ե գյուղերի վերաշինությանը, մեր Եկեղեցու մասնակցությունը բերելու հրամայականը, օգնությամբ սփյուռքի հայ եկեղեցական, բարեգործական, մշակութային կազմակերպությունների ու նաև օժանդակությամբ արտասահմանի մեր բարեկամ և ցավակից քույր եկեղեցիների, որոնք բոլորը տարբեր երկրներից այնքան սրտցավորեն պատրաստ են օգնելու վերաշինող Հայաստանին: Ինչպես գիտեք հավանաբար, այդ նպատակով փետրվարի սկզբին ես ուղևորվեցի դեպի Միացյալ Նահանգներ Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոս Գարեգին Բ-ի հետ, իմ օրհնությունը տանելու այդ օգնության գործի սկզբնավորման: Արդեն իսկ համապատասխան աշխատանքները կատարվում են և հետզհետե նվիրատու կազմակերպությունները հայկական կամ օտարազգի, ժամանելու են Հայաստան, որպեսզի Սուրբ Էջմիածնի Կաթողիկոսության միջնորդությամբ հարաբերությանց մեջ մտնեն մեր պետության վերաշինությանց հատուկ Հանձնաժողովի հետ, իրագործելու համար իրենց ստանձնած հայրենաշեն ծրագրերը: Իմ պարտականությունը պիտի լինի մոտիկից հետևելու ու քաջալերելու, որ վերաշինության այս ծրագրերը կյանքի կոչվեն մոտ ապագայում:

6. Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի պատմական առաքելությունն է նաև հոգևոր և ազգային կապը ու գործակցությունը պահպանել և զարգացնել մայր հայրենիքի ու սփյուռքի տարածքի վրա ապրող շուրջ երկու միլիոն հայերի միջև՝ եկեղեցական և ազգային-մշակութային մակարդակների վրա: Ես ուրախ եմ ձեզ ավետելու, թե մեր օրերում, հետզհետե առավել թափ է ստանում այդ նվիրական առաքելությունը, հետզհետե առավել շեշտվում է անհրաժեշտությունը միասնության պահպանման հույրների և սփյուռքի հայերի միջև՝ մի՛ Եկեղեցի, մի՛ ազգություն և մի՛ մայր հայրենիք կարգախոսի ներքո: Վերջին իմ ԱՄՆ այցելությունը մի նոր առիթ ստեղծեց, որ համայն հայության մեջ ամրապնդվի այդ գիտակցությունը: Ես իմ պարտականությունն եմ համարում այդ ուղղությամբ շարունակելու իմ քարոզչությունը և իմ գործունեությունը, այդ նկատելով իմ սեպուհ պարտականությունը՝ եկեղեցական, ազգային ու հայրենասիրական տեսակետից:

7. Խորհրդային Միության երեսփոխանական օրենսդիր բարձրագույն ժողովին իբրև երեսփոխան մասնակցելու նոր առաջադրանքի լույսի ներքև, ես զգում եմ՝ Հայաստանյայց Եկեղեցու և մեր Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի բարոյական հեղինակության էլ ավելի ամրապնդումը թե՛ մեր երկրում և թե՛ արտասահմանում: Ես վստահ եմ, որ Հայաստանյայց Եկեղեցին՝ միջեկեղեցական ու միջազգային կյանքի մակարդակի վրա հետզհետե իր արժանի

տեղը պիտի գրավի ե պետք է գրավի: Կարծում եմ, որ այս նոր պայմաններում Սուրբ Էջմիածնի խոսքը առավել ուժգին պիտի հնչի միջեկեղեցական և արդի աշխարհը հուզող հարցերի լուծման առնչությամբ: Իմ պարտքը պիտի համարեմ մանավանդ ավելի գործուն կերպով մեր Եկեղեցու քարոզչությանը զարկ տալ աշխարհի խաղաղության պահպանման ու ազգամիջյան հարաբերությունների համերաշխության ի խնդիր: Մանավանդ փոքր ազգերը, ինչպես մենք հայերս ենք, առավելագույն չափով վտանգված կլինենք պատերազմների ընթացքում, անկախ պատերազմի ելքից: Մեր մայր հայրենիքը կա՛մ իր գոյությունը և զարգացումը կշարունակի մեր օրերի անվտանգ պայմաններում, կա՛մ պատերազմի դեպքում ոտքի կոխան կդառնա, մանավանդ նկատի ունենալով նրա աշխարհագրական դիրքը:

8. Նույնքան կենսական է մեր ժողովրդի համար ազգամիջյան հարաբերությունների համերաշխ զարգացումը և եղբայրական գործակցությունը, այն, ինչ մեր երկրում կոչվում է ինտերնացիոնալ ոգի, որ հիմքերից մեկն է խորհրդային բազմազգ պետության կազմավորման:

Ես վստահ եմ, որ եթե Լեոնային Ղարաբաղի հայության նկատմամբ այս ինտերնացիոնալ ոգին իրապես պահպանվեր, ոչ թե լոկ խոսքով, այլ գործով, մեզ կխնայվեին անցյալ տարվա տագնապները ե Սումգայիթի ողբերգությունը: Անցյալում հին դեկավարության օրերին, ինտերնացիոնալիզմի անվան տակ, ավա՛ղ, փաստորեն ի գործ էր դրվում ազգայնական մոլեռանդ քաղաքականություն Ղարաբաղի հայության նկատմամբ: Ղարաբաղի ողջ հայության պահանջը արդար էր և սահմանադրական ու հարազատ արտահայտությունը ինտերնացիոնալ ոգու կենսագործման, ազգային ինքնորոշման իրավունքի հիման վրա: Այսօր մենք գոհ ենք անշուշտ, որ արցախցիների արդար պահանջները կարևոր չափով բավարարություն գտան, մեզ բոլորիս հայտնի ծանոթ վերջին տնօրինումներով:

Մենք հայերս ուր էլ որ գտնվենք, Հայաստանում թե նրա սահմաններից դուրս, պետք է մերժելի գտնենք ամեն տեսակի մոլեռանդություն, ծայրահեղություն, ազգայնական թե կրոնական: Մենք տեսնում ենք մեր օրերին, թե աշխարհի տարբեր վայրերում ինչպիսի ողբերգական կացություններ, արյունահեղություններ են տեղի ունենում, իբրև հետևանք կրոնական կամ ազգայնական մոլեռանդությունների: Ամեն տեսակի մոլեռանդությունները ապագա չունեն և չեն կարող ունենալ մարդկային աշխարհում: Նրանք վատառողջ ու անցողական երևույթներ են: Ամեն տեսակի մոլեռանդություն տգիտություն է և հետադիմություն, երբեմն նույնիսկ բարբարոսություն:

Ապագան պատկանում է ազգությունների խաղաղ ու համերաշխ գործակցության, համբերատար երկխոսության և շինարար գործակցության, կրոնների, ազգությունների ու պետությունների միջև: Այս հիմնական ճշմարտությունները ես պարտք եմ համարում հիշեցնել մեր ժողովրդի գավակներին և մեր մտավորականներին:

Ինչպես ես արտահայտվել եմ Ռոստոփում կրոնական ժողովի ընթացքում անցյալ տարի մայիսի 4-ին՝

«Ինտերնացիոնալ ոգի նշանակում է Խորհրդային Միության ազգային հանրապետությունների և ամեն մի հանրապետության տարածքի վրա բնակվող ազգությունների միջև խաղաղ գոյակցություն, նշանակում է, որ ամեն ազգություն հարգի մյուսի ազգային ինքնությունը և արժանապատվությունը, որ ամեն ազգություն հարգի մյուսի ազգային լեզուն ու մշա-

կույթը, և կրոնական դավանանքը: Այլապես ինտերնացիոնալիզմի գաղափարը կարող է վերածվել պատրանքի և խաբկանքի: Իմ խոսքը մասնավորելով անդրկովկասյան ժողովուրդներին, կուզենայի հաստատել, թե հատկապես հայ, վրացի ու ադրբեջանցի ազգություններս, կոչված ենք միատեղ ապրելու խաղաղ ու համերաշխ, փոխադարձ հարգանքով, միշտ կողք-կողքի, երեքս իրարից անբաժան, երեքս երբեք անբաժան ռուս եղբայր ժողովրդից: Սա հրամայականն է մեր պատմության ու մեր ճակատագրի»:

Իմ խորհուրդն է և հորդորը բոլորին ուղղյալ՝ պահպանել զգացմունքների հավասարակշռություն, ողջմտություն, կարգապահություն և գործարար հայրենասիրություն:

Ց. Ցանկանում եմ մի քանի խոսք ասել նաև Խորհրդային Միության մեջ վերջին տարիներին ծավալվող վերակառուցման գործի ընթացքի մասին: Ես սրտանց ողջունում եմ հեղափոխիչ այս զարգացումը, որն անհրաժեշտ էր և վաղուց սպասելի: Վերակառուցումը, բարեկարգումները, տնտեսական, ընկերային, կրոնական, մշակութային կյանքում, կոչված են հետըզհետե նոր ճանապարհներ գտնելու, դուրս բերելու համար երկիրը անձի պաշտամունքի և լճացման տարիների ազդեցություններից ու հետևանքներից: Ընկերվարական գաղափարախոսության և ընկերային կառույցին պետք է տալ նրանց հարազատ համապատասխան դիմագիծը, հռչակումովը և կենսագործումովը մարդու ու ազգությունների ինքնորոշման իրավունքների: Մենք ընդգծում ենք այս ճշմարտությունը, մանավանդ որ ընկերվարական գաղափարախոսությունը իր հարազատ էությանը, ընկերային բարոյական տեսակետից կարևոր չափով համապատասխանում է Քրիստոսի Ավետարանի պատգամներին: Պետք է ուշադիր կարդալ Ավետարանը և մանավանդ առաջին դարերի քրիստոնյա հեղինակների երկերը՝ համոզվելու համար այս ճշմարտությանը:

Ես ողջունում եմ բոլոր այն քաղաքացիներին և հեղինակներին, որոնք հրապարակով լծված են անցյալի սխալների քննությանը, ի պաշտպանություն վերակառուցման գործի հաջողության: Այդ քննադատության ոգին, այո՛, ողջունելի է, սակայն ես կուզենայի ավելացնել, թե բավական չէ վերակառուցումը պահանջել միայն ուրիշներից կամ ղեկավարներից: Որպեսզի վերակառուցման փրկարար քաղաքականությունը ամբողջապես հաջողվի, ամեն մի քաղաքացի, նաև ինքը անհրաժեշտորեն պետք է վերակառուցվի: Ընկերությունը բաղկացած է անհատ քաղաքացիներից, հետևաբար ընկերության բարեկարգումը կախում ունի նաև անհատ քաղաքացիների բարեկարգումից: Ես հեշտ է ուրիշներին քննադատել, շատ դժվար է սակայն անկեղծ ինքնաքննադատությունը, սեփական թերությունների խոստովանությունը, որը քրիստոնեական բարոյականի հիմքերից մեկն է հանդիսանում: Այլապես կարող է ստացվել այն, ինչ մեր Սուրբ Գրքում պատկերավոր կերպով ասված է, թե՛ «տեսնում ես ուրիշի աչքի շյուղը, բայց քո աչքի գերանը՝ ոչ»: Հին ճշմարտություններ են սրանք, որոնք այժմեական են մեր օրերում ամեն տեղ աշխարհի վրա: Երկու հազար տարի առաջ Հիսուս մեղադրում էր մեման հիվանդագին երևույթները, ասելով՝ «Վայ ձեզ փարիսեցիներ, կեղծավորներ, որ սրբում եք բաժակի ու սկավառակի արտաքինը, իսկ ներքուստ մնում եք լի հափշտակությամբ և անիրավությամբ: Փարիսեցի կույր, ճախ սրբի բաժակի ներսը, որպեսզի արտաքինն էլ լինի սուրբ» (Մատթեոս ԻԳ 25—28):

10. Սիրելիներ, ես իմ հույսը դրել եմ, այո՛, վերակառուցման ու ժողովրդավարական քաղաքականության ամբողջական հաղթանակի վրա: Դա պիտի լինի հաղթանակը խորհրդային մեծ երկրի տնտեսական կյանքի արմատական բարենորոգման, հաղթանակը աշխատավոր ժողովրդի կյանքի պայմանների բարելավման, հաղթանակը մարդու և ազգությունների իրավունքների հռչակման:

Վստահ եղեք, թե իմ ուժերի և իմ հնարավորությունների չափով պիտի աշխատեմ իմ համեստ նպաստը բերել ի խնդիր այդ հաղթանակի իրագործման: Վերակառուցման և ժողովրդավարության գործը արդար է ու հրամայական, նաև Հայ Եկեղեցու համար: Զի Քրիստոսի Ավետարանը ևս մի պատմական սրտառույշ կոչ է՝ ընկերային արդարության, մարդասիրության ու խաղաղության:

Մաղթում եմ ձեզ բոլորիդ վերանորոգման ուժեր ու ազնիվ ներշնչանքներ, ձեր հայրենաշեն աշխատանքի ճանապարհին, նաև բարօր ու երջանիկ կյանք ձեր ընտանեկան հարկերի տակ:

Մնում եմ աղոթող, որ մեր մայր հայրենիքը կարճ ժամանակ անց ազատվի երկրաշարժի հետևանք՝ մեր օրերի ծանր դժվարություններից և դիմավորի նոր արշալույս, նոր իրագործումներով, նոր երազանքներով, նոր երգերով: Ամեն:

